

Barva známky 15 haléřů Hradčany 1918 (II)

V první části tohoto článku, otištěné v minulém čísle Filatelie, jsme se zabývali barvou známky 15 h Hradčany 1918, Pof. č. 7. Ukázali jsme si, jak k ní v uplynulých bezmála osmdesáti letech přistupovala filatelistická literatura, kolik výrazů pro jednotlivé odstíny používaly filatelistické katalogy a jak je označovali filatelističtí znalci. Na jednotlivé barvy a jejich odstíny jsme se podívali v denním světle a v UV záření o vlnových délkách 254 a 366 nm; výsledky této prohlídky jsme sestavili do přehledné tabulky.

Pro úplnost je třeba dodat, že barvu známky cihlově červené (základní barva) lze změnit například působením slunečního světla. Setkal jsem se s exempláři, které byly v jedné části obrazu výrazně barevně odlišné od části druhé - například levá polovina byla bledě červená a v UV záření (o vlnové délce 366 nm) se jevila jako světle fialová

a pravá polovina byla cihlově červená a v UV záření se jevila jako zářivě světle červená. Šlo nejspíš o kusy pocházející ze sérií, které byly kdysi vystaveny ve výloze obchodu a známky byly zasunuty částečně jedna přes druhou. Zakrytá část známky si zachovala původní standardní barvu, zatímco část známky, vystavená slunečnímu záření, měla barvu vybledlou, tímto zářením změněnou. Nebude to jediný způsob, kterým lze barvu této známky změnit - určitě je možno uplatnit i různé další vlivy, fyzikální či chemické. V zásadě však je možno říci, že nejspíš lze odstín známky, pozorovaný na denním světle, zesvětlit, nikoliv však ztmavit. Takové záměrné či nezáměrné působení však samozřejmě zanechá stopy (nejen na tiskové barvě, ale i na papíru minimálně z přední strany známky), podle nichž by ho zkušený filatelista či znalec měl odhalit.

Co jsou UV lampa, UV záření a nm

V předchozí části článku jsme často používali výrazy UV lampa, UV záření a nm. Ne všichni čtenáři si však za těmito termíny umí představit jejich přesné významy. Povědíme se tedy na ně nyní trochu podrobněji.

UV lampu zná asi každý z nás. Z filatelistické praxe víme, že jde o kapesní nebo stolní zařízení, opatřené podlouhlou skleněnou trubicí vydávající záření, v němž můžeme zkoumat například papír, lep a barvu poštovních známek, které se v tomto záření jeví poněkud jinak než ve světle denním. Tak například opticky zjasněný papír, na denním světle normálně bílý, zde vypadá jako zářivě namodralý, papír fluorescenční jako svítivě žlutý nebo žlutozelený ap. I barvy známek v UV záření vypadají mnohdy až překvapivě odlišně než na světle denním. Pomocí UV lampy můžeme zkoumat i pravost lepu známek či reparačorské zásahy v jejich papíru (reparovaná místa mají pod UV lampou obvykle odlišný vzhled než jejich okolí). UV lampa - dříve byl používán i výraz křemíková lampa - má prostě v našem oboru široké využití. Například znalec Jan Mrňák, který rozhodně nepatřil mezi zastánce používání složitých technologických postupů při zkoumání známek¹¹⁾, ji už koncem čtyřicátých let dokonce řadil spolu s lupou a mikroskopem mezi nezbytné pomůcky, s jejichž pomocí znalec identifikuje padělky.

Co ale UV záření (filatelisté někdy používají nesprávný výraz „UV světlo“) vlastně je? Řečí naučného slovníku „ultrafialové záření je neviditelné elektromagnetické záření s vlnovou délkou kratší než viditelné světlo (tedy méně než 380 nm), ale delší než 10 nm. Vyvolává fotochemické pochody v systémech živých - např. pigmentační účinky, sterilizace prostředí atd., i neživých - např. světlotisk či luminiscence. Pro kvalitativní hodnocení ultrafialového záření slouží veličiny podobné jednotkám, které se používají ve světelné technice. Přírodním zdrojem ultrafialového záření je Slunce. Průchodem ultrafialového záření vzduchem dochází k ionizaci, kdy vznikají volné elektrony a kladně nabitě ionty. Ionizací molekul kyslíku vzniká ozon. Uměle lze ultrafialové záření získat dvěma způsoby: rozřazením kovů na vysokou teplotu (tepelný zářič) nebo nabuzením plynů či par v elektrickém poli (výbojky).“

Pro úplnost si vysvětlíme i výraz „nm“, který jsme v předchozím textu několikrát použili. Jde o zkratku fyzikální jednotky *nanometr*, znamenající 10^{-9} násobek základní fyzikální jednotky, v tomto případě tedy jednu miliardtinu metru.

Štěstí přeje připraveným!

Zkoumat své známky v ultrafialovém záření (zní to hrozně vědecky, a tak je určitě možné říkat „prohlížet své známky v UV světle“) může samozřejmě každý filatelista. A není k tomu zapotřebí ani bůhvíjak drahé zařízení. Pokud takovou prohlídku chceme jen zkusit, můžeme použít obyčejnou bateriovou UV lampu s modrou trubicí vydávající záření o vlnové délce 366 nm, která se dá koupit v každém filatelistickém obchodě za několik stoko-

run (obr. 1). Rozhodně však neuškodí do lampy vložit nové baterie, aby intenzita UV záření byla dostatečná a nekolísal.

Zkoumání je nejlépe provádět v naprosté tmě. Prohlížené známky položíme na pevnou podložku, vyjmuté z pošetek, a co nejtěsněji k nim přiložíme trubicí zapnuté UV lampy. Potom zhasneme světlo a pozorujeme nejvíce ozářený pruh plochy prohlížené známky. Pokud zkoumáme barvu známky, je dobrou pomůckou podložit prohlíženou známku známku další, tentokrát však zaručeně standardní barvy (cihlově červené, v našem UV záření jeví se jako zářivě světle červená), jejíž ozářená část je nejlepším okamžitým srovnáním, zda známka zkoumaná je rovněž standardní, či zda může jít o barvu, resp. odstín odlišný.

Obr. 1: Standardní UV lampa s trubicí vydávající záření o vlnové délce 366 nm (praktický drátěný stojánek prodávají některé filatelistické obchody jako příslušenství).

Pokročilejší badatelé by asi neměli litovat peněz na zakoupení UV lampy další, tentokrát s čirou trubicí, vydávající záření o vlnové délce 254 nm. Je sice o něco dražší než trubice modrá, na druhé straně nám však umožní křížové porovnávání naměřených výsledků. I s touto UV lampou pracujeme stejně jako s lampou předchozí.

Obr. 2: Stolní sířová UV lampa Philalux, umožňující prohlídku v UV záření obou vlnových délek (254 a 366 nm) a dále prosvícení známky zesponu a její zvětšení dvěma lupami v horní části lampy.

A pokud vás zkoumání barev známek nadchne a budete se mu chtít věnovat soustavněji, doporučuji pořídit si UV lampu stolní, sířovou, nejlépe pak s oběma UV trubicemi. Například německá firma SAFE nabízí kombinovanou stolní UV lampu Philalux se dvěma trubicemi obou vlnových délek (čirá trubice jako zvláštní příslušenství), umožňující navíc prosvícení prohlížené známky i zesponu a dále zvětšení dvěma lupami v horní části lampy (obr. 2). Podobnou stolní lampu nabízejí i někteří další výrobci. Výhodou takové stolní UV lampy je, že se ji můžeme pokusit improvizovaně zastínit i na svém pracovním stole a s prohlídkou známek nemusíme čekat až na úplnou tmu.

Pořídit si UV lampu samozřejmě představuje nezanedbatelné vydání několika set až několika tisíc korun - podle typu lampy. Na druhé straně, pokud budeme mít štěstí, třeba už první nález zajímavé barevné odchylky může tuto investici zaplatit. Může - ale samozřejmě nemusí. Jde tedy samozřejmě o investici nejistou. I tady však platí slova z titulku této kapitoly, že štěstí přeje připraveným.

11/ Ve svém článku *Zkušenosti a trampoty zkušebního znalce /53/* píše Jan Mrňák doslova: „V dnešní technicky pokročilé době, kdy může znalec používat různých přístrojů, jsou omyly již velmi řídké, předpokladem však je, že znalec opravdu ovládá všechny způsoby tisku, přetisků, perforací a ostatní věci, se kterými se u známek setkává. Znalosti jsou ovšem důležitější než ta nejdokonalejší aparatura, o čemž jsme se v minulosti mnohokrát přesvědčili.“

Aby nezoubkované známky byly skutečně nezoubkované

Už jsme si řekli, že katalogy a samozřejmě i filatelisté u známky 15 h Hradčany hodnotí značně výše odlišný odstín barvy (obecně doposud označovaný jako hnědočervený) než barvu standardní (cihlově červenou). Řekli jsem si také, že toto pravidlo platí především pro známky nezoubkované, u zoubkovaných platí totiž jiné poměry mezi výskytem známek ve standardní barvě a v barvách či odstínech dalších.

Obr. 3: Známky emise Hradčany 1918 - 10 h zelená, 20 h karminová a 30 h fialová s odstříženou perforací.

To v minulosti vedlo leckdy k tomu, že někdo u známky zoubkované, s hezkým barevným odstínem, prostě odstříhl perforaci a domníval se, že právě vyrobil vzácnou známku nezoubkovanou (podobně jako u trojice hodnot téže emise - 10 h zelená, 20 h karminová a 30 h fialová, kterými - s odstříženou perforací - se začátečnické sbírky ČSR I jen hemží - obr. 3). Žádný zkušený filatelista se samozřejmě na takovouto dětskou hříčku nenachytá, ale na druhé straně - opatrnosti není nikdy dost. Ze své znalecké praxe vím, kolikrát na stůl dostanu právě takové ostříhané kusy, jejichž okraje jsou sice na dvou či třech stranách poměrně široké, ale okraj zbývající je užší.

Sběratelé přitom často poukazují na fakt, že celková plocha známky je větší, než kolik stanovuje porovnávací etalon ¹²⁾ vyobrazený v některém katalogu (například na 3. straně obálky katalogu Trojan ¹²⁾ - obr. 4). To je sice pravda, ale pravda je i to (jak si dále ukážeme), že porovnávací etalon v té podobě, jak jsou u nás používány, nadělaly doposud spíš více zmatku než užitku.

Jiný způsob zjišťování, zda známka nemá odstříženou perforaci, uvádí na straně 163 Monografie ¹⁴⁷⁾: „Pro nedostatek perforačních strojů byla vydána většina známek s obrazem Hradčan nezoubkovaná. ... To často svádělo padělatele ke zdánlivě snadnému zfalšování vzácnějších známek nezoubkovaných. Odstříhli totiž zoubky u stejných, avšak běžných známek zoubkovaných. S těmito

Porovnávací etalony

Pomocí porovnávacích etalonů zjišťujeme, zda jde o známku nezoubkovanou nebo zda jde o padělek s odstříženými zoubky

Známky emise:
Hradčany (1-26)
Hospodářství a věda (173)

Obr. 4: Porovnávací etalon otištěný v katalogu Trojan ¹²⁾ na 3. straně obálky.

padělků se setkáváme nejčastěji u 15 h hnědě červené ... Zjistit zfalšované známky není obtížné, neboť u pravých známek musí mít všechny čtyři okraje šířku rovnou alespoň polovinu mezery mezi známkami, tj. 2,25 mm.“

V běžně dostupné filatelistické literatuře máme tedy dva návody, jak určit, zda nezoubkovaná známka nemá odstříženou perforaci. Je to porovnávací etalon (např. v ¹²⁾) a dále taxativně stanovená velikost okraje v milimetrech ¹⁴⁷⁾. Je zajímavé, že oba způsoby jsou filatelistickou veřejností bez připomínek akceptovány, i když jsou oba naprosto zavádějící.

Konkrétně první z nich - porovnávací etalon - je příliš benevolentní a snadno se stane, že známka s posunutou řádkovou perforací po jejím odstřížení má stejnou nebo dokonce i větší plochu než etalon, a přitom samozřejmě není pravá (zpravidla jeden její okraj je totiž neúměrně úzký - obr. 5). Používání etalonu přitom není špatný způsob, jak snadno a rychle (byť samozřejmě jen orientačně) posoudit, zda známka má dostatečný rozměr, aby mohla být považována za nezoubkovanou. Etalon však nemůže být jen černým obdélníčkem, naznačujícím potřebnou plochu známky, ale musí být schématem minimální šíře okrajů na všech čtyřech stranách známky (obr. 8).

Obr. 5: Známka 20 h Hradčany s odstříženou perforací, jejíž celková plocha je však i přesto větší než plocha porovnávacího etalonu.

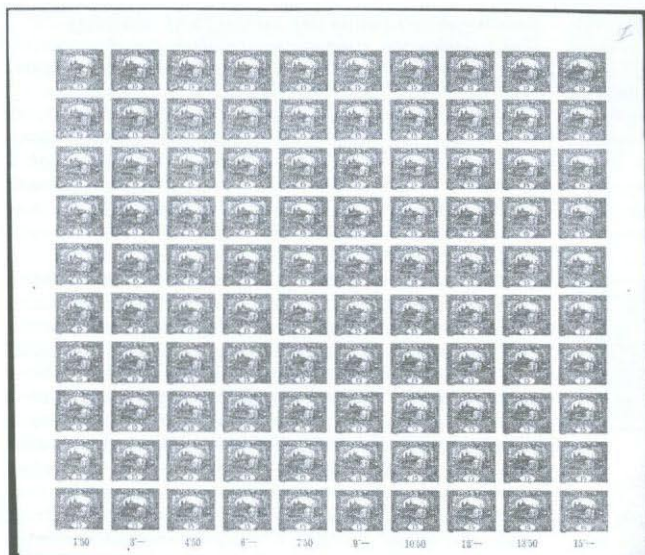

Základní otázka, společná oběma uvedeným způsobům stanovování potřebné šíře okrajů nezoubkované známky (etalon a měření v mm), tedy zní: *jak mají být tyto okraje vlastně široké?* Jak jsem si ukázali, Monografie uvádí exaktně: „u pravých známek musí mít všechny čtyři okraje šířku rovnou alespoň polovinu mezery mezi známkami, tj. 2,25 mm“. Tento údaj tedy vychází z předpokladu, že u emise Hradčany je vzdálenost mezi známkami v archu 4,5 mm, což, jak si dále ukážeme, není vždycky pravda. Ve skutečnosti je totiž vzdálenost mezi známkami v archu mnohdy i jen 4,0 mm, a proto požadavek na šíři okrajů nezoubkovaných známek 2,25 mm, uváděný v Monografii, je příliš přísný - část známek z nesporně nezoubkovaných archů by se prostě do tohoto limitu nevešla.

Stručně řečeno - používání stávajících porovnávacích etalonů je příliš benevolentní a snadno jím jako pravá proklouzne známka, která má ve skutečnosti odstříženou perforaci; měření okrajů podle údaje v Monografii je zase naopak příliš přísné a jeho nároky nemůže splňovat řada známek pocházejících z nesporně nezoubkovaných archů. To jistě není povzbudivé zjištění. Udělejme si tedy nyní malou rekapitulaci a snažme se z této situace najít východisko.

Aby známka mohla být považována za nepochybně nezoubkovanou (to znamená nikoliv s odstříženou perforací), musí mít dostatečně široké okraje na všech čtyřech stranách (což platí obecně, tedy nejen pro hodnotu 15 h Hradčany). Šířka těchto okrajů by přitom měla být rovna zhruba polovině vzdálenosti mezi známkami v přepážkovém archu. U emise Hradčany je však s touto vzdáleností tak trochu potíž - není totiž jednotná, mezi jednotlivými (třeba i sousedními) mezerami jsou značné rozdíly, svislé mezery jsou obvykle užší než mezery vodorovné atd.

¹²⁾ Etalon = standard, normál.

Obr. 6: Přepážkový arch známky 15 h z 1. tiskové desky, jehož svislé a vodorovné mezery mezi známkami mají značně různou šíři.

Například u přepážkového archu hodnoty 15 h, tištěného z 1. tiskové desky (obr. 6), se šíře mezer pohybuje ve vodorovném směru od 4,2 do 4,6 mm a ve svislém směru dokonce jen mezi 4,0 a 4,3 mm, jak ukazuje následující tabulka:

mezera mezi řadou / sloupcem	v mm	
	vodorovná	svislá
1. a 2.	4,2	4,1
2. a 3.	4,6	4,1
3. a 4.	4,2	4,2
4. a 5.	4,6	4,2
5. a 6.	4,4	4,0
6. a 7.	4,4	4,3
7. a 8.	4,4	4,2
8. a 9.	4,4	4,0
9. a 10.	4,5	4,0

Z údajů uvedených v tabulce vyplývá, že například známky pocházející z 9. sloupce archu (ZP 9, 19, 29 ... 99) nemohou mít (v případě ideálního stříhu, vedeného přesně v polovině mezery) oba svislé okraje širší než 2 mm. Podobně dolní okraje známek z 1. nebo 3. řady (ZP 1 - 10 a 21 - 30) nemohou být širší než 2,1 mm, stejně jako horní okraje známek z 2. či 4. řady (ZP 11 - 20 či 31 - 40). Na druhé straně dolní okraje známek ze 4. řady, resp. horní okraje známek z 5. řady mohou mít šíři 2,3 mm.

V tomto konkrétním archu tedy můžeme získat známky značně různých rozměrů, ani při tom nejpřesnějším stříhu však ani jedna z nich nemůže splňovat požadavky na širší okrajů, stanovené Monografií.

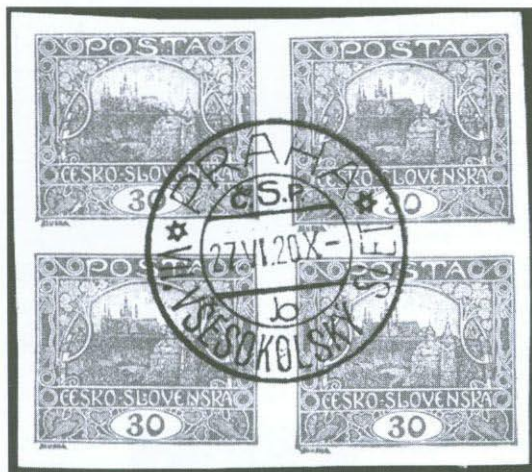
Několikrát jsme v této kapitole použili výraz *ideální stříh*, vedený naprosto přesně uprostřed mezery mezi známkovými poli. V praxi se však s tak ideálně přesným stříhem setkáváme spíše výjimečně a stříh naproti většině nezoubkovaných známek je veden nikoliv naprosto přesně, ale jen zhruba uprostřed této

mezery. Proto i tady musíme počítat s určitou, byť jen nepatrnou tolerancí.

Aby situace byla ještě komplikovanější - při bližší prohlídce archů emise Hradčany navíc zjišťujeme, že řada známkových polí je nevyrovnaných, výjimkou nejsou ani vzájemné posuny i o více než půl milimetru (obr. 7).

Z uvedeného vyplývá, že u známky 15 h (ale i u ostatních hodnot emise Hradčany) nacházíme exempláře, jejichž okraje (jeden, dva, tři nebo dokonce všechny čtyři) i při naprosto přesném způsobu stříhu nutně musí být výrazně užší než okraje exemplářů jiných, byť třeba všechny pocházejí ze stejného, nepochybně nezoubkovaného archu. U těch z nich, jejichž jeden nebo více okrajů je užších v důsledku menší šířky mezer na jedné či více stranách známky, pak jsme někdy na pochybách, zda se nejedná o exemplář s odštíženou perforací. Teoreticky bychom sice mohli každou jednotlivou známku emise Hradčany identifikovat podle drobných deskových vad v jejím obraze (rozpoznat konkrétní známkové pole konkrétní tiskové desky) a tím i určit, jak široké může mít okraje (podle šířky

mezer kolem tohoto známkového pole v archu), v praxi by však tento způsob byl příliš zdouhavý a tím i nákladný, v některých případech (u známek bez výraznějších odchylek v kresbě) možná dokonce i neproveditelný. Abychom tedy neopodstatněnou přísností nároků na širší okrajů nespravedlivě nevyřazovali ze skupiny nezoubkovaných známek exempláře, které doposud kladené nároky prostě splňovat nemohou, nezbyvá než stanovit limity nové, odpovídající skutečným minimálním šířkám mezer.

Obr. 7: Čtyřblok nezoubkovaných známek 30 h Hradčany světle fialová, jehož obě levé známky jsou postaveny značně výše než známky vpravo (rozdíl činí více než půl milimetru).

Vzhledem k tomu, že velikost perforačních otvorů jednotlivých druhů a rozměrů zoubkování emise Hradčany se pohybuje kolem 1 mm, můžeme pro praktickou potřebu obecně stanovit potřebnou minimální šíři okrajů nezoubkovaných známek takto:

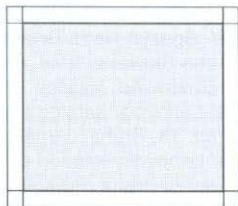
Součet šíře obou svislých okrajů by neměl činit méně než 4 mm a žádný z nich by neměl být užší než 1,9 mm, a současně součet šíře obou vodorovných okrajů by neměl činit méně než 4,3 mm a žádný z nich by neměl

být užší než 2 mm; samotné okraje okrajů (to je skutečně hezký výraz) je pak třeba podrobně prohlédnout lupou, zda nenesou stopy po otlacích v okolí původních (odstřížených) perforačních otvorů. Je třeba zdůraznit, že všechny požadavky uvedené v definici musí platit současně, jinak známku za nezoubkovanou uznat nelze.

Prakticky tak jako nezoubkovanou můžeme uzнат například známku, která má levý okraj široký 2,1 mm, pravý okraj 1,9 mm (dohromady 4 mm), horní okraj 2 mm a dolní okraj 2,3 mm (dohromady 4,3 mm), samozřejmě za předpokladu, že žádný z okrajů nenesou stopy po otlacích v okolí eventuálně odstřížených perforačních otvorů.

Pro orientační použití nám pak postačí už zmíněný porovnávací etalon, který by však neměl být jen černým obdélníčkem naznačujícím potřebnou plochu známky, jak je tomu mnohdy doposud, ale obdélníčkem naznačujícím minimální potřebnou šíři okrajů na všech čtyřech stranách známky (obr. 8).

Obr. 8: Měřicí etalon, orientačně naznačující minimální potřebnou šíři okrajů na všech čtyřech stranách známky. Známkou přikládáme tak, aby (napřed svislé, potom vodorovné) okraje obrazu zkoumané známky odpovídaly naznačeným okrajům obrazu známky vyobrazené na etalonu; okraje zkoumané známky musí dosahovat nebo dokonce přesahovat všechny čtyři naznačené okraje etalonu.

Orientačně si můžeme pomoci i čtyřbloečkem zoubkovaných, skutečně dobře centrováných známek stejné hodnoty, jako má známka zkoumaná, s hřebenovitým zoubkovaním (na rozdíl od zoubkování řádkového je alespoň jeho šířka standardní), samozřejmě stačí v tom nejlépeším provedení. Na čtyřbloeček přiložíme zkoumanou známku (obraz na obraz, přičemž například změříme například svislé a potom vodorovné okraje) a porovnáme, zda její nezoubkované okraje na všech stranách bezpečně přecházejí do perforace srovnávací známky.

Málo známou skutečností je, že se občas vyskytne známka pocházející z archu se značně nepravidelně provedeným řádkovým zoubkovaním (nebo průsekem), která je tak dobře centrována a má tak široké okraje, že odstřížením její perforace (resp. průseku) by vznikla známka nezoubkovaná, kterou by bez připomínek musel ověřit každý znalec. Takováto výrobní nahodilost samozřejmě vzniká na úkor rozměru svých sousedek v archu, které pak mají rozměr mnohem menší, než je rozměr standardní (obr. 9).

Právě u známky 15 h, u níž známe 6 rozměrů řádkového zoubkování (z nich nejméně dva tak levné, že by se pašatelé vyplatilo pokusit se u exempláře se zajímavým odstínem barvy odstříhnout okraje) si na šíři okrajů nezoubkovaných známek musíme dávat zvlášť velký pozor. Abychom však jen nemalovali čerty na zeď - otázkou, zda naše známka byla nezoubkovaná od svého zrodu, či zda

se snad (a je to velmi málo pravděpodobné) jedná o výrobní nahodilost s dodatečně odstříženými a přitom příslušně širokým okraji, se příliš trápit nemusíme. Důležité je, aby její okraje byly na všech čtyřech stranách dostatečně široké a přitom naprosto beze stop po původní perforaci. Potom se jedná o známku, kterou můžeme do své sbírky bez obav zařadit.

Ani zoubkované nejsou bez původu!

Jestliže, jak jsme si právě ukázali, je oblast barev a jejich odstínů u nezoubkovaných známek 15 h Hradčany i po osmdesáti letech nedostatečně prozkoumaná^{13/}, pak u známek zoubkovaných je to doslova tabula rasa^{14/}. I tady je sice standardní barva stejná, jako je tomu u známek nezoubkovaných, ale velké množství existujících zoubkování (devět) v kombinaci se značným počtem vyskytujících se barevných odstínů tvoří ze zoubkovaných známek 15 h mimořádně rozsáhlý objekt specializovaného zájmu. Právě u zoubkovaných známek můžeme i nyní získat pro srovnávací účely neupotřeбенé známky stejných barev, které bychom v nezoubkované podobě museli mnohonásobně draž platit na aukcích. A přitom - kdo ví? Třeba se jednou ukáže, že některá barva či odstín je v určitém zoubkování mimořádně vzácná, možná dokonce ještě vzácnější, než je tomu u známek neperforovaných. Než se tak však stane, je před námi samozřejmě ještě dlouhá cesta, kterou musí specializovaní sběratelé, badatelé a publicisté ujit.

Obr. 9: Čtyřbloeček známek hodnoty 25 h černofialová s řz 13¼ : 11½, jehož levá dolní známka má v důsledku perforace tak široké okraje a je tak dobře centrována, že v případě odstřížení perforace by z ní vznikla známka nezoubkovaná, s dostatečně širokými okraji,

bez jakýchkoliv stop po odstřížené perforaci (zbývající tři známky však samozřejmě mají rozměr menší než standardní).

Budoucnost před sebou!

Náš dvoudílný článek se dotkl celé řady otázek, povšečných i vysoce specializovaných. Vedle možná až trochu nezázivných kapitolek, určených spíše malému okruhu vysoce specializovaných badatelů (například podrobné shrnutí názvů barev a jejich odstínů, jak je uváděla filatelistická literatura v uplynulých sedmdesáti letech), jsme v něm přinesli i praktické informace a návody, určené spíše začátečníkům (například druhy UV lamp a způsoby zacházení s nimi). Tato úmyslná nevýváženost však odpovídá přirozené nevýváženosti ve skladbě čtenářů našeho časopisu - z výsledků naší

13/ Naprosto jinak by situace vypadala, kdybychom například znali konkrétní data tisku této známky, resp. pokud by tato data byla uváděna na okrajích tiskových archů, jak je tomu u známek moderních. Pak bychom se v jejich jednotlivých barvách a jejich odstínech orientovali samozřejmě mnohem snadněji a snadněji bychom je rovněž popisovali a katalogizovali.

14/ Tabula rasa = nepopsaný list.

---

ankety totiž víme, že Filatelii čtou sběratelé nejrůznějšího zaměření a odborného zájmu.

Někdo se možná podiví i mimořádně rozsáhlému seznamu použité literatury, obsahujícímu více než 50 položek a zabírajícímu bezmála celou stranu. Pro sběratele bez hlubšího zájmu o tuto problematiku samozřejmě valného významu nemá, je však neodmyslitelný pro badatele, pro něž představuje mimořádně cenný zdroj informací, šetřící jim mnoho vlastní práce.

Tím pro dnešek zakončíme zamyšlení nad barvami známky 15 h Hradčany 1918. Ukázali jsme si, že jde o známku zajímavou, a i když značně probádanou, přesto ještě v mnoha směrech obestřenou oparem tajemství. A malá rada na závěr? Když narazíte na zajímavý odstín barvy u této známky, schovejte si ho. Nezáleží na tom, zda půjde o známku stříhanou či zoubkovanou, neupotřebenou či razítkovanou, smytou, na celistvosti či na výstřižku. Kdo ví, zda to jednou nebude hvězda vaší sbírky! Prostě, známka 15 h Hradčany, ač bezmála osmdesátiletá, má budoucnost teprve před sebou!

FRANTIŠEK BENEŠ